

Пахомов Ілля Володимирович,
старший викладач кафедри психології,
педагогіки та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Однією з основних умов підвищення якості професійного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти є високий професійний та особистісний рівень майстрів виробничого навчання. Саме вони передають учням спеціальні знання, виховують їх, формують практичні вміння та навички, які є базою професійного зростання майбутніх фахівців. Важливим для формування позитивної мотивації майбутніх фахівців, набуття необхідних умінь і навичок є професійне та педагогічне “обличчя” майстрів виробничого навчання. Безумовно, становленню та розвитку майбутніх фахівців сприяє вплив майстрів виробничого навчання на засвоєння професійно значущих знань, умінь і навичок, набуття високої кваліфікації та компетентності, формування психологічної готовності до майбутньої професії, планування особистісного та професійного розвитку.

Майстер виробничого навчання є, в першу чергу, педагогом професійної освіти, а не лише фахівцем у певній виробничій галузі. Тому для нього особливо важливим є педагогічні здібності, знання, навички, наявність високорозвиненої педагогічної культури, психолого-педагогічної компетентності, педагогічної майстерності, відсутність проявів професійного та емоційного вигорання.

Діяльність майстра виробничого навчання вимагає постійної уваги і контролю за взаємодією в системі «вчитель-учень», супроводжується неспокоєм, емоційною напругою, високою мірою особистої відповідальності, виснаженням та професійним вигоранням.

Розглядаючи проблему впливу професійної діяльності на особистість майстрів виробничого навчання слід визнати, що постійний стан напруженості, необхідність внутрішнього контролю, налаштування та мобілізація всіх сил на активні й доцільні дії, висока міра особистої відповідальності впливає на його психофізіологічний та емоційний стан, викликаючи стрес.

Питаннями формування професійних компетентностей майстрів виробничого навчання займалися низка науковців (М. Вайнтрауб, О. Внукова, Т. Герлянд, О. Дубасенюк, Г. Ігнатенко, З. Єрмакова, С. Кравець, О. Кривильова, С. Кізім, Л. Коваль, В. Ковальчук, Н. Самойленко, Л. Сергеева, О. Щербак, С. Шевчук, О. Юртаєва, О. Шамралюк тощо), але насамперед досліджувалися професійно-педагогічні компетентності, тоді як професійно-психологічним приділялося недостатньо уваги.

Актуальність формування професійно-психологічної компетентності визначається високими вимогами до морально-ділових якостей майстрів виробничого навчання, в тому числі відсутністю у них виражених ознак професійного чи емоційного вигорання.

Мета формування професійно-психологічної компетентності полягає в оновленні, поглибленні та систематизації знань, розвитку та удосконаленні умінь щодо діагностики, профілактики та попередження професійного та емоційного вигорання майстрів виробничого навчання.

Завдання формування професійно-психологічної компетентності: оновлення та систематизація знань щодо професійного та емоційного вигорання майстрів виробничого навчання; підвищення рівня їх професійної компетентності щодо діагностики та профілактики професійного та емоційного вигорання.

Формування професійно-психологічної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної освіти) здійснюється у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» в рамках змістовного модуля «Педагогічний менеджмент і психологія професійної діяльності», один з вибіркових спецкурсів якого має назву «Професійне та емоційне вигорання майстрів виробничого навчання». Курс розраховано на 4 години, із яких 2 – лекція, 2 – семінарське заняття.

Навчання проходить за різними моделями (очною, заочною, очно-дистанційною, дистанційною) із використанням компетентнісного, андрагогічного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного підходів та інноваційних технологій навчання: інтерактивних, проблемних, кейс-технологій, практичних завдань, тестів тощо.

Результати навчання за Типовою програмою оцінюються (зараховано/ не зараховано) на основі: підготовки відповідей на проблемно-пошукові питання, виконання завдань самостійної роботи, виконання тестових завдань.

Основними програмними компетентностями є: інтегральні, загальні та спеціальні (фахові). Інтегральна компетентність полягає у здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення дослідження, використання теорій і методів психології на практиці.

Загальна компетентність полягає у здатності інтегрувати знання із сучасної філософії та соціології освіти, освітньої політики й економіки освіти в цілісну стратегію професійної діяльності на засадах людиноцентризму, демонструвати відповідні цінності професійної діяльності.

Спеціальна (фахова) компетентність з професійно-особистісного розвитку полягає у здатності організовувати професійний саморозвиток, самонавчання, самовдосконалення і самореалізацію впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти; розвивати (саморозвивати) і вдосконалювати (самовдосконалювати) професійно важливі якості особистості,

цінності, що спрямовані на всебічний розвиток особистості всіх суб'єктів освітнього процесу як найвищої цінності суспільства тощо.

Основними програмними результатами формування професійно-психологічної компетентності майстрів виробничого навчання є професійно-психологічні знання, вміння та навички.

До професійно-психологічних знань майстрів виробничого навчання відносяться знання поняття та ознак їх професійного та емоційного вигорання, а також засобів їх профілактики. До професійно-психологічних вмінь відносяться: діагностувати ознаки власного професійного та емоційного вигорання, а також застосовувати заходи їх профілактики.

Важливими програмними результатами формування професійно-психологічних компетентностей майстрів виробничого навчання є відповідні диспозиції (цінності, ставлення): людиноцентризм, цінність особистості, просування демократичних цінностей у освітній процес, готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток; рефлексія власної професійної діяльності

Реалізація завдань для досягнення результатів спецкурсу здійснюється шляхом: прослуховування слухачами онлайн-лекції на платформі Teams; самостійного опрацювання слухачами навчального матеріалу; виконання ними контрольних-діагностичних матеріалів, спрямованих на вдосконалення вмінь і навичок на практиці застосовувати набуті теоретичні знання; участі в рефлексійно-оцінювальному блоці з метою використання здобутих знань, умінь (навичок) у професійно-педагогічній діяльності; а також написанні та захисту на підсумковому етапі випускної роботи (на вибір). Усі необхідні матеріали (презентації, освітню програму, глосарій, посилання на інтернет-ресурси, тестові та проблемно-пошукові завдання тощо) слухачі можуть знайти також на платформі Teams.